

3/2013

BESKYDY

zpravodaj chráněné krajinné oblasti

**Rozhovor s výkonným
ředitelem Nadace Partnerství**

Pokaždé trochu jinak

V supermarketu řádily vydry

První opravdu český orel

**Vlastník si přece může dělat,
co chce**

Vážení čtenáři, nevím jak pro Vás, ale pro mě jsou Beskydy ty nejkrásnější a nejmilejší hory. Přitom je nemůžeme pokládat za nějak zvlášť divoké či nedotčené. A už vůbec tu nenajdeme rozeklané horské štíty... Naopak, celá beskydská krajina je plná stop po hospodaření, životě a těžké dřině místních lidí. Člověk hospodář vtiskl celému území jedinečný charakter. A byl si té jedinečnosti a malebnosti dobře vědomý. Vždyť v kolika lidových písních se opěvuje krása zdejší krajiny?! Dnešní člověk žije tak nějak rychle a často ztrácí vazbu k místu, tradicím a přírodním krásám, které ho obklopují. Přitom to jsou poklady, na které můžeme být právem hrdí. Abychom se mohli z pokladu těšit, musíme o něm nejprve vědět. Naštěstí se ještě najdou lidé, kteří tyto poklady nejen znají, ale snaží se o nich povědět ostatním. Pořádají přednášky a exkurze, vymýšlí naučné stezky, letáky, chystají soutěže pro děti, spolu s vlastníky pečují o pestrobarevné louky... Toto číslo Zpravodaje je takové malé poděkování za jejich práci.

František Jaskula

V ekologické výchově máme ohromnou tradici

Mgr. Tomáš Růžička vystudoval ochranu životního prostředí na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy a poté management neziskových organizací a ochranářskou biologii na Univerzitě v Michiganu USA. Za doby Československa pracoval jako manažer environmentálního programu Amerických mírových sborů. Dlouhodobě se věnuje tématu interpretace a je spoluzakladatelem Sdružení místního dědictví v ČR. Organizoval řadu školení interpretace místního dědictví pro nejrozličnější organizace. V současné době pracuje v Nadaci Partnerství.

Působíte jako výkonný ředitel Nadace Partnerství, největší nadace v České republice, která pomáhá lidem pečovat o přírodu. Pro většinu lidí je těžko představitelné, co vaše práce obnáší?

Pokud myslíte konkrétně moji práci, tak to asi moc zajímavé není. Jsou to hodně personální věci, řízení každodenního chodu a nastavování procesů. Čas od času se dostanu k zajímavějším věcem v jednotlivých projektech, které jako nadace realizujeme, jako třeba konzultacím záměru naučné stezky nebo zrovna teď připravujeme s kolegy výstavu o klimatických změnách.

Nadace rozděljuje granty na různé projekty ochrany životního prostředí mezi nevládní organizace a obce. Pomáháme při zapojování veřejnosti do různých procesů, nejčastěji při diskuzích o podobě nějakého veřejného prostranství. Několikrát do roka organizujeme akce pro cyklisty a propagujeme dálkové cyklotrasy a vinařskou turistiku. Na jaře jsme v Brně otevřeli vzdělávací Otevřenou zahradu s interaktivními prvky pro výuku základních a středních škol. Asi budete znát anketu Strom roku... záběr je široký.

Toto číslo Zpravodaje je zaměřeno na environmentální výchovu a vzdělávání, myslíte si, že v České republice je na tuto oblast kladen dostatečný důraz?

Myslím, že máme ohromnou tradici v ekologické výchově, která má své kořeny již v počátcích Hnutí Brontosaurus. Odtud vzešla celá řada odborníků na ekologickou výchovu. V každém kraji je alespoň jedno výrazné středisko ekologické výchovy. Čili, zájem a zkušenosti tu jsou velké, bohužel stát a především Chalupovo vedení MŽP (poznámka redakce: rozhovor vznikl před změnou vlády) vnímá ekologickou výchovu jako nějakou ideologii. To je bohužel naprosté nepochopení ekologické výchovy. Myslím, že kdyby se pracovníci tohoto úřadu oprostili od svých personálních předpokladů a své vlastní ideologie, že by museli dojít k tomu, že ekologická výchova je i jejich zájmem.

Studoval jste také v Americe. Jak probíhá environmentální výchova a vzdělávání

tam? Je vám americký styl sympatický?

V době, kdy jsem v USA studoval, tam nebyla ekologická výchova samozřejmostí. Ale v roce 1990 přijal Kongres zákon o ekologické výchově, který pověřil americkou agenturu pro životní prostředí vytvořením vlastního oddělení pro EV a uvolněním prostředků pro NNO, samosprávy a školy, aby mohli EV realizovat v praxi. Dnešní situaci moc neznám, tak to nedokážu posoudit.

Ale americký styl vzdělávání je mi blízký, protože klade důraz především na vizuální formy komunikace – používání grafů, obrázků, schémat a pak jejich dovednost věci zjednodušovat, vypíchnout vždy to podstatné a neutápět se v detailech.

Jste spoluautorem publikací zaměřených na to, jak správně předávat lidem informace o místních zajímavostech, které bývají na naučných stezkách, letácích apod. Co vás vedlo ke tvorbě těchto publikací?

V akci

Asi jste si taky někdy řekla: proč to jinde jde a u nás ne? Právě u prezentace místních zajímavostí jsem toto cítil. Těch popsaných tabulí texty, kde se to hemží odbornými výrazy a autoři nepřemýšleli, zda to vůbec bude někdo číst. A velkým impulsem se tomuto tématu věnovat byl James Carter ze skotské organizace National Heritage Association, kterého jsme někdy po roce 2000 pozvali, aby realizoval školení na téma interpretace místního dědictví. To byl asi ten hlavní impuls. Jen doufám, že si ty články a knížky přečetli lidé, kteří ty zásady prezentace budou uplatňovat při své práci.

V minulosti jste byl školitelem také na seminářích pro pracovníky ochrany přírody. Máte dojem, že kvalita informačních materiálů týkajících se ochrany přírody se poslední dobou zlepšila?

S kolegy jsme dělali několik školení na interpretaci přírodního dědictví. Vždy jsem měl z toho dobrý pocit, že účastníci chápou, o co jde, a že je jim jasné, že pro oslovení veřejnosti a získání jejich podpory je nezbytné prezentovat ochranu přírody a chráněná území podle principů dobré interpretace.

Myslím, že dnes již existuje řada příkladů dobře zvládnuté interpretace. Naučné stezky, které realizoval ČSOP Salamandr v Beskydech nebo Actaea v Jeseníkách, patří k těm nejlepším naučným stezkám, co u nás máme. Pořád je co zlepšovat a pořád se musíme učit z vlastních chyb. Tak to je všude a je to ten nejlepší způsob, jak se to naučit dělat dobře.

Jeden z panelů naučné stezky Čertův mlýn

Tomáš Růžička se spoluautorem knihy „Jak předkládat svět“ Ladislavem Ptáčkem

Máte dojem, že u nás v oblasti environmentální výchovy a vzdělávání něco zásadního chybí? (Něco, co by se dělat mělo a nedělá se.)

Co chybí? To asi nedokážu posoudit. Myslím, že chybí v ekologické výchově větší propojení na technické obory. Naše EV je založena hodně přírodovědně. Ale chybí propojení na technické věci, vnesení tématu „ekologie“ do technického světa, do fyziky a chemie.

Zásady interpretace je, myslím, nutné používat pro „vzdělávání“ dospělých. Ekologické vzdělávání nemůže být vzděláváním ve smyslu učení, snášení faktů a dat. U dospělého člověka se už těžko mění jeho světový názor, jeho pohled na svět. Ale pokud chci alespoň v něčem získat jeho sympatie nebo ho nadchnout pro určité téma, musím na to přes emoce. A to je mnohem těžší než jenom předat informaci.

V dnešní době internetu a elektronických publikací bývá často diskutováno o tom, zdali tištěné publikace nejsou již přežitkem. Jaký máte názor vy na tuto problematiku?

Kniha je kniha. V tom mám jasno. Elektronická média strašně zrychlila přenos informací a často nás odvádí od samotného obsahu. Dnes je všechno hodně na efekt, na první dojem, chycení pozornosti, ale pak je dost často velká propast a nic. A většině lidí to nevadí. To mě vždycky znovu překvapí.

V režii Nadace Partnerství je i udělování Ceny Josefa Vavrouška za aktivity pro zdravé životní prostředí a udržitelný rozvoj. Kdybyste mohl rozhodnout v příštím roce vy sám, koho byste vybral?

Já mám těch kandidátů několik. Určitě pan profesor Fanta, lesník, který přinesl balík peněz na obnovu zničených lesů vlivem kyselých dešťů v Krkonoších a nyní zastává jasný názor na přirozenou obnovu lesa na Šumavě. Pak by to byl Ivan Bartoš, který se hodně zasazuje za šetrný rozvoj v Poodří, obnovuje staré sady a vůbec má energie a nápadů na rozdávání. Těch lidí je víc i tady z Beskyd. Vždycky mě udivuje, jak vzácní lidé se tu dají dohromady pro dobrou věc. Takže, i když bych laureáty vybíral já, měl bych s tím problém. Ale navrhněte svého kandidáta vy, třeba u poroty uspěje. ■

Za rozhovor děkuje Lucie Ohryzková, ČSOP Salamandr

Jak o sobě dává ochrana přírody vědět

Jiří Lehký

To, co se dnes označuje zkratkou EVVO – tedy ekologická výchova, vzdělávání a osvěta, zde bylo dříve než naše CHKO, byt pod jiným názvem. Od počátků lidských snah o ochranu přírody a krajiny totiž osvicení lidé věděli, že pro své skvělé myšlenky musí získat podporu veřejnosti, ale i těch, kteří o dění v krajině a přírodě rozhodují. A tato potřeba je v současnosti možná aktuálnější než kdysi.

Stále se najdou lidé, instituce a spolky, které v dnešní době, zaměřené na úplně jiné priority, neztrácí elán a neúnavně se snaží lidem otevřít oči a přitáhnout jejich pozornost k přírodě kolem nás. Ukázat jim malá tajemství přírody, nadchnout je krásou a jedinečností zdejší krajiny. Mnohé jsme již představili či se představili i na stránkách zpravodaje Beskydy.

Role Správy CHKO

I když byste možná (jaksi automaticky) očekávali, že hlavní slovo na poli EVVO v Beskydech má Správa CHKO – není tomu tak. Byť nás taková činnost baví, nebylo a není na ni bohužel nikdy dost času, lidí a prostředků. A tak je Správa CHKO spíše koordinátorem, odborným garantem a zdrojem kvalitních informací o přírodě. Kdykoli a kdekoli to ale je možné, snažíme se tuto ryze „papírovou“ roli zpestřit i praxí.

Mnozí pracovníci Správy CHKO se již léta věnují přednáškové činnosti – ročně to jsou desítky přednášek a besed, doprovázených

projekcí obrázků, které zhlédnou stovky lidí, především pak dětí. V menší míře se věnujeme i vedení exkurzí, přičemž se snažíme uspokojit hlavně odbornou veřejnost (lesníky, učitele...) a studenty VŠ a SŠ.

Vedle „tradičních“ informací o přírodě Beskyd a TOP tématu, jako jsou velké šelmy, přibyla v posledních letech také zdůraznění evropského významu území CHKO (Natura 2000).

Práce šlechtí, pomáhá i vzdělává

Staronovou formou práce s veřejností (a pro veřejnost) je organizace brigád. Každoročně se koná několik „úklidových“ akcí, kdy ve spolupráci s nevládními organizacemi, školami, lesními správami a obcemi bývá prováděn úklid na turistických trasách v ochrannářsky a turisticky exponovaných lokalitách. V posledních letech se také častěji objevuje tzv. firemní dobrovolnictví, kdy lidé z firem pomáhají zdarma přírodě. Odměnou jim pak je nejen dobrý pocit (a „plus“ ve firmě), ale většinou také možnost dozvědět se, od přítomného pracovníka Správy, něco o přírodě Beskyd. Největším bonusem, který dobrovolnické brigády přináší beskydské přírodě, je to, že mnozí se na tyto akce hlásí každoročně, případně vzniká patronát nad určitým územím.

Příležitostí jak se zviditelnit jsou také různá výročí. Od r. 1999 Správa CHKO pravidelně pořádá různé akce pro veřejnost u příležitosti Evropského dne parků (24. 5.), více se

Informační panel na Lysé hoře

o CHKO mluví také v letech kulatých výročí vyhlášení – jako je třeba to letošní.

Vzhledem k velikosti území a našim omezeným možnostem je prakticky nemožné uspokojit poptávku po přednáškách, exkurzích a besedách. Správa CHKO proto dlouhodobě buduje a doplňuje terénní informační systém. Ten tvoří 7 naučných stezek a desítky informačních panelů a tabulí, které najdete na turisticky významných místech, rozcestích, v obcích, ale i ve většině rezervací či u památných stromů.

Značnou aktivitu v této oblasti (budování NS, umístování tabulí) ale vyvíjí i jiní – a tak je nám už občas vytýkáno, že pro samé informační panely o přírodě není přírodu vidět. Řešení nabízí nové formy „bezpanelového“ informování veřejnosti – miniaturní tabulky s tzv. QR kódy či bee taggy, nebo dobře ukryté krabičky s poklady – cache („kešky“).

Beskydy na papíře

Poslední aktivitou, kterou bych zde zmínil, je publikační činnost. I v době, kdy téměř vše lze najít na internetu, trvá zájem o letáčky, brožury, knihy, mapy, plakáty. Zároveň ale musíme přiznat, že v publikační činnosti o přírodě Beskyd jednoznačně vedou nevládní organizace. Napíší projekty, seženou peníze, vymámí texty a fotky z pracovníků Správy (nebo si to neméně kvalitně napíší sami), zajistí tisk a výrobu. A na Správu CHKO často zbude jen „lízání smetany“ – neboť se aktivně podílí na distribuci tiskovin po celých Beskydech. Takže nám každý děkuje a chválí nás, jak je to pěkné a kolik toho je – málokdo si přečte v tiráži, kdo je vlastně vydavatel.

Proto nezbývá, než na závěr poděkovat za pomoc, podporu a inspiraci všem, pro které EVVO v Beskydech není jen práce, projekty či granty, ale opravdové poslání.

Setkání lesníků

Ptali jsme se – Jak to děláte? Ekologická výchova pokaždé trochu jinak

**ČESKÝ SVAZ OCHRÁNCŮ PŘÍRODY
(ČSOP) SALAMANDR**

Působíte jako profesionální organizace a máte hodně široký záběr činnosti. Které z vašich aktivit v ekologické výchově považujete za nejzajímavější?

Nepatříme mezi typické organizace, které se zabývají ekologickou výchovou. Tím hlavním, co spoustu let děláme, je péče o cenné louky a lesy, v posledních letech se taky hodně zaměřujeme na invazní rostliny. Takovou tu klasickou ekologickou výchovu, jako přednášky nebo výukové programy pro školy, jsme nikdy nedělali.

Napínáme ale síly k tomu, aby se mezi lidi dostaly potřebné praktické informace. V první řadě jde o Zpravodaj, který právě čtenáři drží v rukou. Další naší velkou aktivitou je Valašská krajina.cz, webový portál o přírodě Beskyd. Obyvatelé Beskyd zde najdou informace o tom, co dělat, když mají louku, starý les nebo sad. Jak tam nejlépe hospodařit, kde

získat dotace, co musí vyřídit, aby mohli chovat ovce... Návštěvníci oblasti tu zase mají tipy, kde opravdu uvidí pastviny s jalovci, orchidejové louky nebo pralesy. Vydáváme i letáky, ale ty dnes vydává každý, jsou jich miliony a skoro nikdo je nečte, takže i tady se snažíme, aby byly nějak užitečné. Jde třeba o informace o omezeních a možnostech malých majitelů lesů apod.

Občas děláme i naučné stezky nebo informační panely, ale zde už nejde ani tak o předávání informací, o poučování návštěvníků, jako spíše o jejich nadchnutí. A i tady jsme opatrní, protože naučné stezky se hodí jen málokde. Kdo by taky chtěl chodit krajinou a při tom všude zakopávat o panely?

Nemá smysl vyjmenovávat všechno, z těch ostatních věcí je možná důležitá ještě dlouhodobá spolupráce s mnoha vlastníky pozemků. To je asi jeden z nejlepších způsobů osvěty.

Vojtěch Bajer

Invazní rostlina křídlatka v květu

Pracovníci Salamandru jdou kosit

MUZEUM REGIONU VALAŠSKO

**Přírodovědná od-
dělení muzeí dnes
už nemůžou nabí-
zet jen vycpaná zvířata a sbírky ve vitrí-
nách. Čím se snažíte přilákat dnešní, po-
měrně náročnou školní mládež?**

Muzeum dlouhou dobu fungovalo hlavně směrem k odborníkům a pro úzké skupiny laické veřejnosti. Doba se ale mění a my se snažíme měnit s ní. To, co lidé od muzea očekávali před půl stoletím, ale třeba i před deseti lety, se dramaticky proměnilo. Nyní se snažíme co nejvíce otevřít muzeum školám a mládeži. Proto nabízíme již více než 30 okamžitě realizovatelných lektorských programů na všechna nejdůležitější témata, která se vztahují k regionu Valašska. Všechny programy vychází z požadavků učitelů MŠ, ZŠ a SŠ, z jejich Rámcového vzdělávacího programu a vhodně doplňují běžnou výuku.

Muzeum může totiž využít několika svých specifíků, které jeho nabídku odlišují od ostatních vzdělávacích institucí – disponuje širokým týmem odborníků napříč vědními obory – od archeologie, historie, etnografie a kunsthistorie po přírodní vědy botaniku, entomologii a zoologii. K dispozici má také rozsáhlé přírodovědné, historické a etnografické sbírky – autentické doklady o životě místních lidí a okolní přírodě.

Muzeum může totiž využít několika svých specifíků, které jeho nabídku odlišují od ostatních vzdělávacích institucí – disponuje širokým týmem odborníků napříč vědními obory – od archeologie, historie, etnografie a kunsthistorie po přírodní vědy botaniku, entomologii a zoologii. K dispozici má také rozsáhlé přírodovědné, historické a etnografické sbírky – autentické doklady o životě místních lidí a okolní přírodě.

Snažíme se proto nabízet zážitkové programy a necháváme mluvit i staré sbírkové předměty. Účastníci tak mají možnost nahlédnout do historie Valašska, jeho tradic, zvykosloví a kultury a zamyslet se nad tím, jak způsob života starých Valachů, ale i náš dnešní, ovlivňuje valašskou krajinu a její „němé“ obyvatele – zvířata a rostliny. To vše se snažíme prezentovat bez všudypřítomného zevšeobecňování, raději popularizujeme nové souvislosti vzešlé z odborného výzkumu Valašska. Vybuodovali jsme dostatečně silný lektorský tým z nadšených a vzdělaných mladých lidí, jsme proto přesvědčeni, že si každý pedagog už teď u nás najde svoje a odejde spolu se svými žáky spokojený.

Lukáš Spitzer a Jana Tkáčiková

ČSOP VALAŠSKÉ MEZIRÍČÍ

Máte široké spektrum činnosti – zachraňujete ohrožená hnízda čápů bílých, pečujete o studánky, budujete tůně v mokřadech... Zcela zásadní a jedinečná je však vaše práce s dětmi a mládeží, které věnujete asi největší díl vaší energie.

Ekologické výchově, vzdělávání a osvětě dětí, mládeže a veřejnosti se věnujeme již více než 20 let. K nejdůležitějším aktivitám patří zejména celoroční mimoškolní činnost oddílu mladých ochránců přírody Falco Valašské

Meziříčí, realizace školních výukových programů pro MŠ a ZŠ, zaměřených na nejrůznější témata přírody, ale i např. zachování tradic a lidových řemesel na Valašsku. V posledních letech se díky přijatým projektům „Valašské centrum pro udržitelný rozvoj“ a „Příroda nezná hranic“ velmi intenzivně věnujeme také osvětě a vzdělávání laické i odborné veřejnosti pořádáním osvětových exkurzí, seminářů a přednášek v úzké spolupráci se Slovenským svazem ochránců přírody a krajiny.

Jeden z výukových programů Muzea regionu Valašsko

Činnost oddílu Falco je směřována převážně na poznávání a praktickou ochranu přírody v regionu Beskyd a Valašska, měkkou turistiku a táboření v přírodě, současně nabízíme dětem a mládeži celoroční smysluplné využití volného času v kolektivu stejně

smýšlejících kamarádů. Kromě pravidelných oddílových schůzek a také víkendových výprav do přírody jsou každoročně pořádány vícedenní letní a zimní tábory. Dlouhodobě se SCHKO Beskydy realizujeme projekt Beskydský poutník, zaměřený na poznávání a ochranu beskydské přírody, kterého se účastní řada kolektivů i jednotlivců s vazbou na region Beskyd. Pro realizaci tohoto projektu byl vydán zápisník Beskydský poutník a Album Beskydského poutníka. Pro letošní a částečně i rok 2014 se podařilo získat finanční prostředky na projekt Putování s kapkou vody, týkající se ochrany vody – pramenů, studánek, mokřadů v Beskydách, Podbeskydí a Poodří.

Jitka a Mirek Dvorští

Jitka a Mirek Dvorští

Mirek Dvorštý s dětmi na letním táboře

Výuka předení na kolovrátku pod vedením Jana Zbranka

KOLOVRÁTEK - ZÁKLADNÍ ČLÁNEK HNUTÍ BRONTOSAURUS

Už tradičně provádíte sečení luk v přírodní památce Kudlačena. Tuto práci doplňujete výukou různých řemesel. O jaká řemesla je největší zájem a jací lidé jezdí na vaše akce?

Kromě menších víkendových akcí na jaře a na podzim pořádáme v létě několik táborů. První z nich nese název Beskydské řemeslné senobraní a jeho hlavní náplní je kosení Přírodní památky Kudlačena. O tuto louku se staráme již sedmým rokem a za tu dobu se z vrbového houští stala takřka orchidejová a mečíková plantáž. Další akcí je Týden pro les a krajinu, při kterém spolupracujeme s Hnutím Duha a během něj provádíme výřez kleče v Přírodní rezervaci Smrk. Táborový maratón uzavírá ekovýchovný tábor pro děti ze ZŠ TGM ve Fulneku.

Z řemesel, která si mohou účastníci našich akcí vyzkoušet, je tradičně velký zájem o techniky zpracování ovčí vlny, zejména předení na kolovrátku. Oblíbené je i drátenictví, které zaměřujeme hlavně na výrobu drobných šperků a ozdob. Mnozí účastníci našich táborů či víkendovek si domů odvázejí vlastnoručně vyřezanou lžici či vařečku, košík z vrbového proutí nebo naklepanou kosu. Pozornost přitahuje i tesařská dílna. Ruční tesání trámů a výroba nábytku bez jediného šroubku či hřebíku jen s pomocí rybinových spojů a dřevěných čepů, to je dnes k vidění většinou jen ve skanzenu.

A jací lidé jezdí na naše akce? Dobrovolníci, kteří chtějí zažít ochranu přírody na vlastní kůži. Přijedou si vyzkoušet ruční kosení nebo je přilákají právě řemesla. Většinou se

jedná o studenty středních či vysokých škol, ale výjimkou nejsou ani pracující, kteří si kvůli táboru vybírají dlouho střádanou dovolenou. Na spoustě akcí, pořádaných Hnutím Brontosaurus, je stanoven limit pro věk účastníků na 26 let. My uvítáme kohokoli staršího 15 let, kdo se nebojí práce, rád tvoří, poznává, nechává se inspirovat či dokonce sám inspirovat.

Jiří Procházka

HNUTÍ DUHA OLOMOUC

Hnutí Duha rovná se velké šelmy. Snažíte se prosadit migrační koridory v krajině, zapojujete se do správních řízení, známá je činnost Vlčích hlídek... Nemalé úsilí však věnujete i osvětě.

Hnutí DUHA
místní skupina Olomouc

Stánek Hnutí Duha ve Valašském muzeu v Rožnově pod Radhoštěm

Vzdělávací a osvětové aktivity jsou nedílnou součástí naší práce na ochraně velkých šelem. Bez toho, aby lidé měli k šelmám kladný vztah a dostatek nezkradených informací o nich, není možné velké šelmy efektivně chránit. Širokou veřejnost se proto snažíme oslovit prostřednictvím webu www.selmy.cz, kde pravidelně zveřejňujeme šelmí zajímavosti ze zahraničí i od nás, na jaře jsme také spustili on-line mapu ukazující život a ohrožení velkých šelem v Beskydech (www.mapa.selmy.cz); rozesíláme též e-mailový zpravodaj s aktualitami ze světa šelem. Přes léto navštěvujeme různé lidové, kulturní či zábavní akce v podhorských obcích s naším šelmím informačním stánkem, abychom s místními lidmi mohli osobně diskutovat o jejich názorech na šelmy a seznámit je s některými málo známými skutečnostmi ze života rysů, vlků a medvědů.

Školám, obcím či dalším zájemcům nabízíme uspořádání výukového programu, přednášky či besedy s promítáním fotografií beskydských rysů, dokumentárního filmu o vlčích a ukázkou odlišků stop šelem. Provozujeme také poradnu pro chovatele ovcí, na kterou se mohou lidé obracet s dotazy ohledně nevhodnějšího způsobu zabezpečení stád před útoky velkých šelem. Poradíme také s postupem vyřízení žádosti o náhradu škody způsobené chráněnou šelmou a k zapůjčení zdarma chovatelům nabízíme speciální síťové elektrické ohradníky. S některými beskydskými myslivci a lesníky spolupracujeme na monitoringu velkých šelem a předcházení pytláctví; představujeme jim také výsledky naší práce v terénu, čímž se postupně daří vyvracet některé mýty o šelmách přetrvávající v náhledu části myslivecké veřejnosti na tyto predátory. Vydáváme poutavé publikace, které zájemcům nabízíme na horských chatách, při výukových programech ve školách či na infostáncích.

Leona Machalová

Ptala se Marie Popelářová

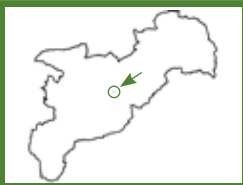
Sihly, jaké se už na Bečvách nevidí

Petr Chytil a Jiří Lehký

Přírodní památka

Kudlačena

Rok vyhlášení: 1989
Katastrální území: Horní Bečva

Kdysi nebývala o sihly – tj. louky a pastviny, kde bylo hodně mokro, vůbec nouze. Ač jsou Beskydy na vodu stále bohaté, do vyhlášení CHKO se jich dochoval pouze zlomek a i o ten bylo třeba bojovat. V případě Kudlačeny to ale dobře dopadlo, a tak zde dnes máme přírodní památku vyhlášenou „k ochraně posledních zbytků rašelinných luk s typickými prvky vegetace jako jevu ojedinělého a vzácného v povodí Bečvy“.

Kudlačena je menší bezlesá enkláva na hřbetě nad údolím potoka Dížená na Horní Bečvě. Dnes ji obklopují smrkové lesy, ale ještě na leteckých snímcích z r. 1950 je vidět, že mozaika polí, luk a pastvin se tu táhla v širokém souvislém pásu minimálně 3,5 km dlouhém. Ale už tehdy bylo na snímcích vidět postupující zalesňování krajiny.

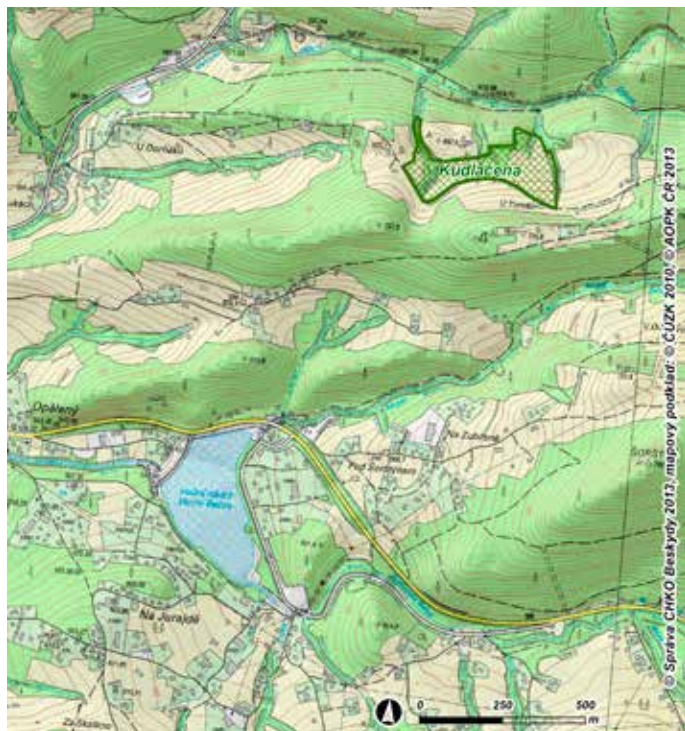
Pravidelně se tu hospodařilo asi do šedesátých let. Po roce 1976 hrozila celé Kudlačení rekultivace, tj. srovnání mezí, odvodnění, odstranění starých ovocných stromů apod. Naštěstí byla včas „objevena“ přírodovědci a díky zákroku Správy CHKO této pohromy ušetřena. Botanik Dr. Duda, který Kudlačenu v r. 1977 zkoumal, napsal: „Je to typický příklad tzv. beskydské sihly, tj. svahové rašelinné louky... Rašelinné louky tohoto typu se vyskytují nebo spíše vyskytovaly především v povodí Ostravice a na Jablunkovsku, v povodí Bečvy jde prakticky jen o tuto lokalitu...“.

Péče o území nebyla pravidelná – spočívala v občasném sečení, příp. výřezu náletových dřevin, ovšem nikdy ne na celé ploše. Díky tomu část chráněného území doslova pohltil les. V roce 1993 bylo pomocí trhaviny vyhloubeno šestnáct drobných tůní, které záhy osídlili obojživelníci (kuňka žlutobřichá, skokan hnědý, ropucha obecná, mlok skvrnitý) nebo třeba vážky.

Doslova znovuzrozením se pro Kudlačenu stal rok 2006, kdy byl schválen nový plán péče o přírodní památku a Správa CHKO, s pomocí prostředků z Programu péče o krajinu, jej začala naplňovat. Vyřezalo se množství náletových dřevin, byly odstraněny rozsáhlé porosty keřových vrb a louky se začaly opět pravidelně sěct. Od roku 2007 pomyslný patronát nad územím drží a pečují o něj „brontosauři“ ze ZČ HB Kolovrátek.

Dnes zde opět najdeme celou škálu bezlesých stanovišť - od zarůstajících tůní přes rašelinné louky, květnaté horské louky až po zbytky kyselých pastvin s borůvkou a brusinkou. Taková pestrost biotopů na malé ploše pak hostí i velké množství druhů, které se dnes v krajině vyskytují již jen místy, jsou vzácné či chráněné zákonem. Lidé zde mohou obdivovat pestré květy chráněných druhů, jako je prstnatec májový, mečík střechovitý, kruštík bahenní, vachta trojlistá. Není problém zde potkat zmiji nebo ještěrku živorodou.

Doufejme jen, že dnešní brontosauři nepotká osud jejich druhohorních jmenovců, neboť Kudlačena by je mohla brzo následovat.

U zdejších tůněk můžeme spatřit vzácnou vážku jasnokvrnnou. Tu poznáme podle žluté skvrny, kterou má na zadečku.

Foto: J. Koleček

Hořký jetel je jedno z lidových jmen pro vachtu trojlistou. Říkalo se jí tak pro její hořkou chuť a tvar listů podobných jeteli.

Foto: P. Chytil

*Mečík střečovitý je typickou rostlinou vlhkých luk, v minulosti byl používán k výrobě nejrůznějších nápojů lásky.
Foto: P. Konupka*

*Orchidej kruštík bahenní rozkvétá o něco později než prstnatce.
Foto: P. Kutílková*

*Na Kudlačně každoročně rozkvétají stovky prstnatců.
Foto: P. Chytil*

*Drobná kuňka žlutobřichá vypadá velmi nenápadně, jak její název napovídá, její břišní strana těla je však výrazně žlutá.
Foto: P. Chytil*

Motorky, čtyřkolky a zákony

Vojtěch Bajer

Počet motorek i čtyřkolek, které se prohánějí volnou krajinou, neustále roste. Společné kontrolní akce policie s Lesy České republiky nebo se Správou CHKO mají velmi pozitivní, ale zároveň jen krátkodobý efekt. Není totiž možné dělat je často a na velkém území.

Motorkáři, pro zjednodušení tak říkejme všem řidičům off-road vozidel, tak mají pocit beztržnosti. Podle ohlasů na internetu většina z nich ví, že svou jízdou překračuje zákon. Ale část má dojem, že vlastně nedělá nic nelegálního. Jak to tedy je?

Pravidla pro jízdu mimo silnice skutečně nejsou tak jednoznačná jako pravidla silničního provozu. Vycházejí totiž z více předpisů a vyžadují i velmi dobrou znalost místních poměrů. Obhajoba motorkářů je postavena na aplikaci pouze části zákonů bez vazby na další předpisy. A také na zobecnění starších rozhodnutí soudů, které se týkají pouze konkrétních, jinde těžko přenosných podmínek.

Pro laika je nejproblematičtější zákon o pozemních komunikacích. Z něj by se na první pohled dalo vyvozovat, že i po účelových komunikacích může jezdit kdokoliv a kdekoliv, a to i v chráněných územích. Je však nutné vnímat i provázanost se zákony na ochranu lesa nebo přírody a krajiny. Pominout nelze ani z občanského zákoníku vyplývající obecnou preventivní povinnost předcházet škodám na zdraví, přírodě a životním prostředí, kterou by měl každý motorkář před nastartováním zvažovat. Jde tu ale i o zásah do majetkových práv, jak ukazují judikáty Nejvyššího správního soudu nebo Ústavního soudu z poslední doby, které ukazují, že soukromé komunikace nemusí sloužit k jakémukoliv účelu.

K vyjasnění motorkářských mýtů o možnostech legální jízdy v přírodě má přispět i nově vydaný leták cílený na příznivce off-road motorismu. Snaží se shrnout omezení pro pohyb motorových vozidel v přírodě a je součástí malé kampaně, která má za cíl nabourat i další představy motorkářů. Plakát

a také krátké virální video chce ukázat, že jezdci jsou ostatními návštěvníky krajiny vnímáni ne jako hrdinové, ale spíš jako ti, kdo nechtějí nebo nedokážou domýšlet důsledky svého jednání. A že tu nejde ani tak o odvahu, jako spíše o bezohlednost.

Minikampaň je dalším příspěvkem neziskové organizace ČSOP Salamandr k péči o přírodu Beskyd. Vznikla ve spolupráci s reklamním odborníkem Karlem Meleckým a díky podpoře Nadačního fondu Hyundai. Podrobnosti k zákonným pravidlům pro pohyb motorových vozidel v terénu i video najdete na webových stránkách Zakaz-vjezdu.cz. ■

Autor článku je předseda ČSOP Salamandr

	Dálnice a silnice I. až III. třídy	Místní komunikace ¹	Účelové komunikace ²	Žádné komunikace
Krajina se zvláštním ochranným režimem (národní parky, chráněné krajinné oblasti, přírodní rezervace, ochranná pásma atp.)				
Mimo les				
Les ³				
Krajina bez zvláštního ochranného režimu				
Mimo les				
Les ⁴				

Vjezd je povolen, pokud mu nebrání dopravní značení nebo jiné specifické omezení. Vjezd je bez zvláštního povolení nebo oprávnění zakázán.

¹ Místní komunikace: typicky ulice aj. cesty na území obce.
² Účelové komunikace: typicky lesní a polní cesty dlouhodobě užívané k přístupu na obhospodařované nemovitosti. Účelovou komunikací není pěší stezka ani dočasně vyjetá cesta.
³ Pozemky určené pro pěstování lesa. Pro určení není rozhodující existence stromů, ale zápis v katastru.
⁴ Vjezd je zpravidla možný, pokud jej nezakazuje dopravní značka, zábrana nebo jiné vyjádření nesouhlasu s používáním komunikace. Typicky nelze vjíždět na cesty vedoucí přes oplocené pozemky nebo pastviny. Posouzení vyžaduje detailní znalost místních podmínek a/nebo konzultaci s místním obecním úřadem. Riziko porušení zákona vjezdem je značné.
⁵ Vjezd je bez zvláštního povolení možný jen ve specifických případech, posouzení vyžaduje detailní znalost místních podmínek a/nebo konzultaci s místním obecním úřadem. Riziko porušení zákona vjezdem hraničí s jistotou.

Buchlov

Marie Popelářová

Horké a suché počasí letošního léta prospělo teplomilným druhům rostlin a živočichů. Aneb i tady platí, že to, co jedny může ničit, jiným prospívá. V našem hornatém kraji jsou výslunné stráně prohřívány horkým sluncem samozřejmě vzácné. K nejcennějším patří jižní a východní svahy Ochmelova a Buchlova severně od centra Huslenek. Právě tady uslyšíme nápadné vrzání červenokřídlé saranče vrzavé a spatříme poletovat perleťovce maceškové, hnědásky kostkované a modrásky černoskvřnné. Běžný je cvrček polní. V červenci zdobí louky desítky kvetoucích vstavačů osmahlých, kriticky ohrožené orchideje. Teplé a sucho vyhovuje pcháči bezlodyžnému, pupavě obecné, bilojeteli bylinnému, smělku jehlancovitému... Některé z nich jinde v Beskydech nenajdeme. Výskyt vzácných teplomilných bezobratlých a rostlin udělal z lokality jedno z přírodovědci nejnavštěvovanějších míst

v Beskydech. Známa je především část zvaná Losové. Stranou zájmu zůstává navazující území Buchlov. Ale ono se vlastně ani není co divit – keři zarůstající louky se poslední roky zahušťovaly tak rychle, že proklesit si sem cestu byl už docela velký problém. Razantnějším kácením se v minulém roce podařilo lokalitu „otevřít“. Práce pod taktovkou Správy a financí z Programu péče o krajinu prováděla firma Salamandr s. r. o., další plochy začali čistit a udržovat samotní vlastníci. A ti také vzpomínají: „...pole sme tu mívali, krásy sa tu popásaly a těch kukáčok /orchidejí/ co tu bývalo! Aj ty výhľedy bývaly ináč...“. Výhľedy opravdu už částečně zakryl vzrostlý les, vysázený někdy před 50 lety. A s lesem nehne... Naší společnou vizí do dalších let však zůstává obhospodářování druhově bohatých teplomilných luk, které tady dosud zůstaly. ■

Vstavač osmahlý

Beskydská kachna aneb V supermarketu řádily vydry

Miroslav Kubín

Konečně přišly prázdniny a s nimi i velké slevové akce v supermarketech. Málokdo z nás nabídce odolá. Kilo čerstvých ryb za 57,- Kč. Volám kamarádům a zvu je na večerní zahradní grilování. Popadnu nákupní tašku a peněženku a uháním na nákup. K obchodu přicházím za pět minut sedm. Před obchodem již čeká hlouček nedočkavých lidí. Někteří z nich buší do dveří obchoďáku a hlasitě nadávají. V sedm hodin se dveře otevírají. Téměř všichni lidé míří k chladicím boxům s rybami. Vozíky chřestí, lidé bezohledně narážejí do druhých a derou se kupředu. Někteří téměř běží...Náhle se dav zastavuje. Někdo zepředu zakřičí a klesne k zemi. Nastává panika, nakupující utíkají do všech stran. Nikdo neví, co se stalo. Po chvíli cítím, že se mi něco chlupatého otřelo o nohu. Sáhnu dolů a chytím cosi za ocas. Je to hladová vydra a v mordě drží cár ryby. A je to tady: rybáři měli pravdu! Vydry vyžraly ryby z řeky a vrhly se na supermarket! Všichni v hrůze utíkáme směrem k hlavním dveřím. Slyšíme vydry všude kolem. Předbíhají nás. Pak nám zatarasily cestu ven. Jedna z nich začala panáčkovat, pak pískla a jako na povel se všechny vydry pustily do lidí...

Zpocený se probouzím, odkládám noviny s titulem: „Vydry likvidují chovné potoky“ a oddechuji si, že to byl jen sen. Vařím si kafe a usedám k dennímu tisku. V novinách se dále dovídám, že „vydry čistí beskydské toky od ryb“ a nebo „vydry jsou přemnožené a páchají veliké škody“ nebo „v Rožnově mizí ryby po tunách“. Jak tomu má rozumět čtenář, který není do problematiky zasvěcen? Po přečtení takového titulku může nabýt dojem, že se jedná o krvelačnou bestii, která má neomezený hlad, nerespektuje přírodní zákonitosti a chce naštvat milovníky ryb. A já se ptám: Opravdu mají vydry na svědomí takový rybí masakr, jak je často popisováno v médiích? Další diskutovanou otázkou je, jestli někdo vysazuje legálně vydry do Beskydských řek?

Jednoduše se dá odpovědět: Neexistují důkazy o tom, že by za výrazně nižšími počty ryb na některých úsecích vodních toků mohla pouze vydra. Faktorů, které početnost ryb ve vodních tocích ovlivňují, je velké množství. Vydra je samozřejmě při svém lovu úspěšnější tam, kde chybí přirozené úkryty pro ryby a raky (regulované úseky vodních toků). Proto je účinnou obranou proti vydře řeka s četnými přirozenými úkryty a pestrá nabídka

potravy včetně raků. Důkazy o tom, že takto funguje, máme před sebou: ve vodních tocích, ve kterých žije větší počet druhů ryb, jsou „škody“ výrazně nižší. Co zbývá dodat na závěr? Možná jen toto: Vydra zdaleka není jediným viníkem, který může za to, že máme méně ryb v našich řekách a potocích. CHKO Beskydy ani jiná organizace legálně vydru do beskydských vod nikdy nevysazovala.. ■

Anežka – první opravdu český orel

Petr Orel

Toto dívčí jméno je od letošního roku na dlouho spojené s projektem „Návrat orla skalního do ČR“, symbolické jméno dostalo první mládě narozené ve volné přírodě na Moravě po více jak sto letech. Úspěšné hnízdění neprobíhá v Beskydech, ale v Oderských vrších, kde se usadil čtyřletý pár orlů skalních. Oba jedinci pocházejí ze Slovenska, v loňském roce se navázali na námi vypuštěná 4 mláďata v Oderských vrších a lokalitu již neopustili. Naopak obsadili původní hnízdní teritorium a hnízdo orlího páru vytvořeného z jedinců vypuštěných v rámci projektu. David a Filoména na lokalitě hnízdili neúspěšně v letech 2010 a 2011, na sklonku roku 2011 nám tento orlí pár beze stopy zmizel. Nový orlí pár v Oderských vrších (samice Libavá a samec Slávek) zvládl extrémní podmínky v době inkubace vajíček, přestože šlo o jejich

první hnízdění, a Anežka se narodila v polovině května t. r. Průběh hnízdění je pečlivě monitorován kamerovým systémem. Zjistili jsme, že pár vzorně harmonizuje v průběhu celého hnízdění, střídal se pravidelně při zahřívání vajíček i při péči o vlastní mládě. Dnes již Anežka dospívá a 9. srpna poprvé vylétla z hnízda. V Beskydech hnízdění nebylo úspěšné, resp. nedohledali jsme hnízdo, nicméně můžeme konstatovat, že orel skalní je v těchto horách stálým druhem, jiné orly skalní sledujeme trvale na dalších dvou lokalitách na Moravě. Naplňuje se tak jeden ze základních cílů projektu, díky vypuštěným exemplářům orlů skalních „rozhoupat“ karpatskou populaci tohoto druhu, která se ze záhadných příčin držela na linii Orava, Malá a Velká Fatra. Podrobnosti o projektu mohou čtenáři sledovat na www.orelskalni.cz. ■

Vlastník si přece může dělat, co chce...

Jana Svobodová

Tuto větu občas zaslechne asi každý z mých kolegů, když vysvětluje požadavky vyplývající ze zákona o ochraně přírody a krajiny lidem, kteří přicházejí vyřídit souhlas potřebný např. pro stavbu rodinného domu v chráněné krajinné oblasti. Když poslední mluvčí ještě dodal, že přece „už nežijeme za Jakeše“ (pozn. Miloš Jakeš, občanským jménem Milouš Jakeš, dosud žijící český politik, který byl v letech 1987–1989 generálním tajemníkem ÚV KSČ), přemýšlela jsem, proč stále kolují mezi lidmi takové názory.

Když bychom se zaměřili pouze na stavební činnost, která je z pohledu běžného smrtníka jednou z nejvíce viditelných činností v území, ve kterém žije, je možná zajímavé zmínit skutečnost, že výstavba měst byla řízena již od raného středověku, a to poměrně přísnými předpisy. V té době byly posuzovány stavby především z hlediska požární bezpečnosti a dodržování hygieny a také z hlediska vlastnických práv. Novodobou historií českého stavebního práva datujeme od roku 1886. Poslední velká úprava stavebního zákona platí od 1. ledna 2013 (za povšimnutí možná stojí fakt, že se jedná již o desátou (!) novelu za posledních 7 let od platnosti stavebního zákona z roku 2006). I přesto, že zmiňovaná novela skutečně přináší výčet případů, které pro své provedení nebudou vyžadovat stavební povolení ani ohlášení stavebnímu úřadu, je nanej-

výš vhodné i tento druh staveb konzultovat a ujasnit si, zda záměr skutečně spadá do této kategorie (jedná se např. o menší doprovodné stavby u rodinných domů a rekreačních objektů). Když ale vezmeme v úvahu skutečnost, že stavby navrhujeme v území, které se pro jeho jedinečnost stát rozhodl chránit zákonem, je nasnadě, že jejich umístění a vzhled podléhá přísnějšímu posuzování. Zachovat kulturní a přírodní bohatství je totiž jedním z cílů zákona o ochraně přírody a krajiny. A jak může třeba rodinný dům zničit přírodu? V podstatě dvojím způsobem. Zaprvé skutečně může nenávratně rozvrátit vzácná společenstva

rostlin a živočichů, která se jinde třeba už nevyskytují. A zadruhé může negativně ovlivnit dochovaní krajinný ráz.

A co říci závěrem k výroku o vlastníkovi a jeho neomezené moci? Možná připomenout odstavec 3 Článku 11 Listiny základních práv a svobod: „Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad mírou stanovenou zákonem.“ ■

Kácení dřevin podle nových pravidel

Jaroslav Müller

Od července platí nová vyhláška MŽP o ochraně dřevin a povolování jejich kácení (č.189/2013 Sb.). Po 20 letech se tak podstatně změnila (pro majitele často zjednodušila) pravidla pro kácení dřevin. Na druhou stranu byla posílena ochrana stromořadí a souvislých porostů dřevin jako důležitých krajinnotvorných fenoménů.

Povolení ke kácení dřevin již tedy nadále není nutné:

- pro dřeviny o obvodu kmene do 80 cm měřeného ve výšce 130 cm nad zemí
- pro zapojené (souvislé) porosty dřevin (tj. křovin i stromů), pokud celková plocha kácených porostů nepřesahuje 40 m²,
- pro dřeviny pěstované na plantážích (ty ovšem musí být vedeny v katastru nemovitostí)
- pro dřeviny rostoucí v zahradách.

Podmínkou ovšem je, že tyto dřeviny nejsou součástí stromořadí, příp. se nejedná o památný strom. Pokud strom, který chcete kácet, je součástí stromořadí, musíte žádat o povolení i u stromů menších rozměrů, než je uvedeno výše, a to dokonce i tehdy, jedná-li se o zahradu.

Vyhláška také nově definuje, co to jsou nedovolené zásahy do dřevin. Jde o takové poškození dřevin, které způsobí podstatné nebo trvalé snížení jejich ekologických nebo společenských funkcí (mj. estetické) nebo dokonce dříve či později způsobí jejich odumření.

Samotné povolování kácení změn nedoznalo - i nadále je třeba se s ním obracet na obecní úřady. Kácení na oznámení (nejčastěji při údržbě břehových porostů správcí toků či při odstraňování dřevin v ochranném pásmu energovodů, příp. kácení nemocných stromů) se oznamuje Správě CHKO Beskydy.

V případě tzv. havarijního kácení - tj. u dřevin, jejichž stavem je zřejmě a bezprostředně ohrožen život či zdraví nebo hrozí-li škoda značného rozsahu, je povinností i nadále toto oznámit Správě CHKO do 15 dnů. Navíc je třeba ale doložit (např. fotodokumentaci), že byly splněny podmínky pro tento postup.

Do povědomí veřejnosti už naštěstí proniklo pravidlo, že kácení dřevin se provádí zpravidla v období jejich vegetačního klidu. Tím je zpravidla doba od 1. října do 31. března.

Slovníček pojmů

Stromořadí – souvislá řada nejméně deseti stromů s pravidelnými rozestupy (mezera po chybějícím stromu se nepočítá); za stromořadí se nepovažují stromy rostoucí v ovocných sadech a plantážích.

Zapojený porost dřevin – porost, kde se koruny (keřového nebo stromového patra) vzájemně dotýkají, prorůstají nebo překrývají - obvod kmene jednotlivých dřevin (ve výšce 130 cm) by neměl přesahovat 80 cm. Pokud některá z dřevin v takovém porostu přesahuje uvedené rozměry, posuzuje se vždy samostatně.

Zahrada – pozemek u rodinného (nebo bytového) domu v zastavěném území obce, který je stavebně oplocený a nepřístupný veřejnosti. Pozor – tuto podmínku nesplňují např. pozemky v zahrádkářských osadách, přestože v nich trvalý pobyt osob není vyloučen. Živý plot za stavební oplocení považován není. ■

Z Velkého Javorníku je vidět dále

Výlet na Velký Javorník, nejvyšší bod Veřovických vrchů, si můžete zpříjemnit pohledem z nové rozhledny. Rozhledna měří téměř 26 metrů a po vystoupení 106 schodů se vám otevře výhled například na Radhošť, Lysou horu, Ostravsko a třeba i Jeseníky.

Dřevěná rozhledna s roubenkou v přízemí a dvěma vyhlídkovými plošinami, kterou postavily Lesy České republiky, by měla být celoročně přístupná zdarma.

Na Velký Javorník můžete vyjít například z Frenštátu pod Radhoštěm, Veřovic nebo Rožnova pod Radhoštěm.
(Kut)

Tady se říkalo Na Frantuli..., pamatujete?

Místní a pomístní názvy v krajině jsou součástí kulturního dědictví naší země, protože v sobě uchovávají informace o charakteru míst, způsobech jejich využívání a také o životě našich předků...

Zajímavý projekt probíhající v letech 2011–2014 zkráceně nazývaný „Místa paměti – názvy míst jako kulturní dědictví“ si klade za cíl zmapovat místní názvy v krajině, takzvaná toponyma, a následně navrhnout jejich ochranu.

Výzkum probíhá ve městech Ostrava a Havířov, a dále v horní části povodí řeky Morávky (Raškovice, Morávka, Krásná, Pražmo, Vyšní Lhoty) a Horním Vsacku (Velké Karlovice, Karolinka, Nový Hrozenkov).

Proběhnou také rozhovory s pamětníky

i nově přichozími všech generací a sbírání archívních pramenů, které dokumentují vznik, význam a historické proměny názvů míst. Realizátoři ocení jakékoliv podněty, které by mohly projektu pomoci – hlavně příběhy a historické dokumenty, které se pojí s různými místy. Můžete také vyplnit dotazník.

Podívejte se na průběžně doplňované interaktivní stránky s informacemi o vývoji a významu místních a pomístních názvů ve vybraných oblastech: www.nazvymist.cz

Projekt „Místní a pomístní názvy jako kulturní dědictví a zdroj lokální, regionální a národní identity. Příprava metodiky ochrany místních a pomístních jmen“, který realizuje Ostravská univerzita s partnery, podpořilo Ministerstvo kultury ČR.
(Kut)

Beskydy – země šelem

Přijďte v období 10. 10. 2013 do 23. 3. 2014 do Muzea Beskyd ve Frýdku-Místku a zhlédněte zajímavou výstavu o šelmách v Beskydech.

Naučná stezka Mionší zrušena

Po 9 letech se Správa CHKO Beskydy rozhodla ukončit stávající provoz NS ke známému pralesu a stezku demontovala.

Důvody? Fyzicky i morálně zestárlé panely; mladý les zarostl výhledy; nízká návštěvnost posledních let; znepokojivé zprávy o rušení hnízdičích ptáků v NPR Mionší; ohrožování návštěvníků padajícími stromy.

Po dohodě s obcí Dolní Lomná zde bude od příští sezóny možnost absolvovat trasu NS s průvodcem.
(Leh)

Nová publikace o přírodě

V těchto dnech vychází zajímavá publikace s názvem Příroda a krajina Moravskoslezského kraje. Křest této knihy proběhne v sobotu 5. 10. 2013 v literární kavárně kulturně-literárního centra Academia v 11:00. Kniha není určena pro přírodovědce, ale pro všechny, kteří mají zájem o přírodu. Publikace bude dostupná v knihovnách po celém regionu, není totiž volně prodejná.

Publikace je vydána v rámci projektu „Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“, tento projekt je realizován Moravskoslezským krajem s příspěvím finančního nástroje Evropské unie LIFE+.

Pošlete DMS modráskovi

Vaše DMS napomůže ochraně přírody na Valašsku. Právě tady totiž přežívá kriticky ohrožený modrásek černoskvřnný, motýl vázaný na pastviny, které v současné době zarůstají. Peníze ze sbírky umožní ČSOP Salamandr péči o místa, kde se modrásek vyskytuje. Tato nezisková organizace věnuje v rámci své činnosti „modráskovým loukám“ speciální péči již řadu let.

Pokud chcete přispět na ochranu modráška, pošlete dárcovskou SMS ve tvaru DMS MODRASEK na číslo 87777. Cena DMS je 30 Kč, modrásek z toho obdrží 28,50 Kč. Více informací na www.darcovskasms.cz.

Sbírka běží více než rok a modrásek nasbíral zatím 154 DMS. Všem přispěvatelům patří velký dík.

První objev škeble asijské na Valašsku

A je to tady! V těsné blízkosti hranic CHKO Beskydy jsme v letošním roce při zoologickém průzkumu našli invazivní druh mlže – škebli asijskou (*Sinanodonta woodiana*). Byla to jen otázka času, kdy k nám přicestuje s násadou ryb. Škeble asijská je sladkovodní mlž žijící v rybnících, náhonech, tůňích, anebo pomalu tekoucích řekách. Dospělí jedinci jsou výrazně větší a těžší než naše škeble. Jedinci nalezení v Zuberském náhonu

a v Hamerských rybnících měřili do dvaceti centimetrů a vážili téměř jeden kilogram. V rybnících tak žijí okolo desíti let. Domovem tohoto cestovatele je Dálný východ. Do Evropy se dostal jako černý pasažér s násadou amura bílého nebo tolstolobika. V posledních letech se velice rychle šíří po Evropě, a to díky svým parazitickým larvám, tzv. glochidiím, které jsou vybaveny sadou drobných „zubů“, kterými se zakousávají do těl ryb. Velice nepříznivé zprávy přicházejí z jižní Evropy. Tam totiž zjistili, že jim škeble asijská pomalu, ale jistě vytlačuje původní druhy škeblí. A to je pro nás z ochrannářského hlediska opravdu znepokojivé.

(Kub)

Zpravodaj pro I-pad a emailem

Zpravodaj si můžete prohlížet i online na issuu.com a tak ho dostat i do své čtečky či I-padu. Elektronickou podobu Zpravodaje můžete rovněž odebírat prostřednictvím emailu. Jestli jej chcete dostávat na vlastní email, zašlete své kontaktní údaje (jméno, příjmení a email) na adresu salamandr@salamandr.info a pak už můžete s napětím očekávat první email ze Salamandru.

Zpravodaj je také ke stažení na internetových stránkách valasskakrajina.cz a salamandr.info.

BESKYDY – zpravodaj chráněné krajinné oblasti / Ročník X, číslo 3/2013. / Vychází 2–4x ročně / Vydává ČSOP Salamandr (ČSOP Salamandr, Tvarůžkova 1805, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm, tel.: 571 613 241, e-mail: salamandr@salamandr.info, IČ 702 38 723) ve spolupráci se Správou CHKO Beskydy / Náklad 1000 výtisků. / Číslo vyšlo v září 2013 v Rožnově pod Radhoštěm. Zpravodaj je vytištěn na papíře s certifikátem FSC / Tisk: PROprint, Český Těšín / Grafika: sumec+ryšková, Rožnov p. R. / NEPRODEJNÉ

Autoři článků, u kterých není jinak uvedeno, jsou pracovníky Správy CHKO Beskydy.

Autoři fotografií: P. Chytil, F. Jaskula, J. Koleček, M. Konupka, P. Konupka, M. Kubín, P. Kutlíková, M. Krupa, O. Machač, P. Orel, M. Popelářová, M. Valášek, archiv ČSOP Salamandr, ČSOP Valašské Meziříčí, Nadace Partnersvi, Základní článek Hnutí Brontosaurus – Kolovrátek, Hnutí Duha Olomouc, Muzeum Regionu Valaško.

BESKYDY – zpravodaj chráněné krajinné oblasti je periodickou tiskovinou evidovanou pod MK ČR E 17444

Valašská Bystřice – obec samot a portášů

Obec leží 8 km severovýchodně od Rožnova pod Radhoštěm v povodí toku Bystřice v jižní části CHKO Beskydy. Na rozsáhlém území obce žije poměrně málo obyvatel, hlavní osídlení je soustředěno v údolí, kolem toku Bystřice, ale v území je rozseto také mnoho samot. Katastr ze dvou třetin pokrývají lesy.

Valašská Bystřice je spjata s portáši, ti hlídali hranice a bezpečnost v jejich okolí. V roce 1830 byl však sbor portášský definitivně zrušen. Touha po obnovení sboru byla snad ve všech generacích, pokusů bylo hned několik. V roce 2003 se sbor podařilo obnovit na delší dobu – funguje dodnes. Hlavním sídlem se stala právě Valašská Bystřice. Portáši dnes vykonávají pochůzky po portášských chodnících, zúčastňují se různých kulturních a společenských akcí. Každoročně sbor pořádá ve Valašské Bystřici velkou společenskou akci Portášské slavnosti.

V centru obce je kostel Nanebevzetí Panny Marie, který byl vystavěn v 80. letech 18. století. Zajímavostí spojenou s kostelem jsou jeho zvony. V čase válek byly několikrát sňaty, ty, které můžeme slyšet dnes, jsou tři a byly pořízeny ze sbírek farníků.

U kostela najdeme kulturní památku - dva hroby portášů, mají podobu kamenných sarkofágů s vytesanými kříži a nápisy o pochovaných osobách, vše doplňují pískovcové desky opracované v barokním slohu.

Na kopci Bůřov je poněkud netypická rozhledna, vypadá jako myslivecký posed, vysoká je asi 6 metrů. Dostanete se k ní, když se od informačního centra vydáte směrem na Chatu Bůřov. (LO)

Otázky pro starostu obce Ing. Miroslava Martinka

Valašská Bystřice je poměrně rozlehlá obec, která návštěvníkům nabízí mnoho zajímavého. Která místa ve vaší obci byste doporučil turistům se zájmem o přírodu?

Přestože území Valašské Bystřice je rozlehlé, výměra činí 3 600 ha, nenachází se na něm žádná přírodní rezervace ani nějaká zvláště významná naleziště chráněných druhů rostlin nebo živočichů. Myslím si, že největší přírodní hodnotou je krásná a členitá krajina, do značné míry utvářená člověkem – pastevcem a zemědělcem, ve které se střídají lesy, louky a pastviny, sem tam ještě osázené původními stavbami valašských chalup. Turistům a milovníkům přírody bych tedy doporučil zejména hřebenové partie území obce, jako je hřeben Beskyd, Kyčery nebo Díly, kde je příroda nejbohatší na chráněné druhy a odkud jsou krásné výhledy do okolí.

Celá vaše obec leží v chráněné krajinné oblasti, jak tuto skutečnost vnímáte vy osobně? Přijde vám, že lokalizace obce v CHKO má spíš pozitivní důsledky, anebo naopak máte dojem, že převažuje to negativní?

To, že naše obec leží v CHKO, uvádíme v popisech obce pro různé propagační materiály, známá se ale, že nemám nijak potvrzeno, že by to obci přinášelo nějakou výhodu v tom smyslu, že by k nám jezdilo více turistů nebo obec byla více vyhledávaná pro konání nějakých akcí. Vážíme si ale toho, že území naší obce bylo ohodnoceno jako výjimečné a ochrany hodné, prokazuje to, že životní prostředí pro

naše občany je zde zdravější než jinde. Je ale pravdou, že řada občanů vidí CHKO jen jako další úřad, který jim komplikuje život. Možná v tomto směru selhává osvěta a informovanost o významu ochrany přírody. Mám jeden příklad, kdy se to podařilo, naši důchodci si nedávno pozvali na své setkání pracovníka správy CHKO. Náhodou jsem potom potkal dva z nich, jak se o přednášce Ing. Františka Šulgana bavili a jejich hodnocení bylo: Vynikající! Určitě se dnes k ochraně přírody a existenci CHKO Beskydy stavějí jinak než před vyslechnutím přednášky.

Historie obce, ale i její současnost je spjata s portáši, jste také jeden z nich a zároveň jeden ze zakladatelů novodobého portášského sboru. Co vás k tomu přimělo? Dá se říct, že vás při této činnosti něco nejvíc baví?

Portášská tradice je vedle jedinečného folklóru největším historickým bohatstvím obce, která je jinak na historické památky chudá. Na jedinečnou historii portášů navazuje dnešní Valašský sbor portášský, což je občanské sdružení, které se snaží historii portášů připomínat a propagovat. Snažíme se i angažovat v ochraně přírody a krajiny Valašska.

Před deseti léty jsem podpořil založení občanského sdružení Valašský sbor portášský, protože jsem v tom viděl příležitost vyzvednout jedinečnou historii portášů a zviditelnit obec. Myslím si, že díky účasti sboru ve dvou projektech podpořených z fondů EU a pořádání Portášských slavností se to docela daří. A protože poslední velitelé portášů byli bystričtí fojti, zdědil jsem jako starosta funkci portášského velitele. Pokud nejsem při konání akcí pověřen přílišími pořadatelskými povinnostmi, tak si portášský život docela užívám.

Tento zpravodaj byl vytištěn v rámci projektu „Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“. Projekt je realizován Moravskoslezským krajem s příspěvím finančního nástroje Evropské unie LIFE+.

